

Nie tylko *Apis mellifera*

Halina Woyke

Znaczna większość naukowców pszczelarzy prowadzi badania nad tym gatunkiem pszczół, który jest charakterystyczny dla jego kraju. Niektórych jednak naukowców z Europy, Ameryki czy Australii zauroczyła południowo-wschodnia Azja ze swym bogactwem gatunków i podgatunków pszczół i tam wyjeżdżali na badania. Inni wreszcie jeżdżą prowadzić badania do Afryki.

To wszystko było mało dla Profesora Woyke. On jeździł do wszystkich części świata i wszędzie prowadził badania nad żyjącymi tam gatunkami i podgatunkami pszczół.

Przeglądając choćby same tytuły prac Profesora można w nich znaleźć zarówno rozmaite nazwy „zbiornicze” dla kilku porównywalnych gatunków, jak np. „pszczoly azjatyckie” (4 tytuły) lub „pszczoly indyjskie” (3 tytuły), czy „pszczoly afrykańskie” (1 tytuł); jak i nazwy konkretnych gatunków: *Apis cerana*, pszczoła wschodnia (10 tytułów); *Apis dorsata*, pszczoła olbrzymia (25 tytułów); *Apis dorsata breviligula* (2 tytuły); *Apis florea*, pszczoła karliczka (1 tytuł); *Apis koschevnikovi*, czerwona pszczoła z Borneo (1 tytuł); *Apis laboriosa*, pszczoła skalna (9 tytułów); *Apis mellifera adansonii* (3 tytuły); *Apis mellifera nubica*, pszczoła nubijska (1 tytuł); *Apis capensis*, pszczoła

przyładkowa (14 tytułów). W wielu innych jeszcze pracach Profesor podaje wyniki badań nad rozmaitymi gatunkami i podgatunkami pszczół, ale nazwy ich nie znajdują się w tytule pracy.

W 1968 r. w Brazylii Profesor prowadził badania nad tzw. pszczołą „zafrykanizowaną”, która z powodu swej dużej agresywności i intensywnego rozszerzania się była swego czasu postrachem Ameryki.

Oczywiście najwięcej prac Profesor poświęcił naszej pszczole miodnej *Apis mellifera*; jej podgatunkom *A. m. mellifera*, pszczoła środkowo-europejska; *A. m. ligustica*, pszczoła włoska; *A. m. carnica*, pszczoła krajiniska; *A. m. caucasica*, pszczoła kaukaska; a nawet chowana na Malcie, *A. m. ruttneri*, pszczoła maltańska. Prawidłową nazwą pszczoły kaukaskiej jest pierwotna nazwa *A. m. caucasica*, nadana przez Pollmanna w 1889 r., a nie *A. m. caucasica* nadana przez

Gorbachewa dopiero w 1916 r. Na podstawie znajomości literatury światowej oraz wyżej wymienionych danych wydaje się, że Profesor Woyke jest tym apidologiem, który prowadził badania nad największą liczbą gatunków i podgatunków pszczół. Badania nad rodzimymi gatunkami pszczół Azji Profesor prowadził podczas licznych wyjazdów, a nawet i dłuższych pobytów w wielu krajach tej części świata: Afganistan 1983 r., 1984 r.; Bhutan 2008 r.; Chiny 1982 r., 1992 r., 1993 r.; Filipiny 2004 r.; Indie 1974 r., 2002 r., 2005 r.; Maledzja (Borneo) 1995 r., 1996 r.; Nepal 1998 r., 1999 r.; Tajlandia 1988 r., 1992 r., 2004 r.; Wietnam 1985 r., 1996 r.

Badania nad rodzimymi gatunkami pszczół Afryki Profesor prowadził będąc wielokrotnie w licznych krajach tej części świata: Algieria 1983 r.; Egipt 1987 r.; Ghana 1986 r., 1987 r.; Gwinea 1968 r.; Ke-

Czerwona pszczoła *Apis koschevnikovi* z Borneo

Apis dorsata breviligula z Filipin

nia 1984 r.; Maroko 1968 r.; Południowa Afryka 1973 r., 1977 r.; Senegal 1968 r.; Sudan 1988 r., 1989 r., 1990 r.; Tanzania 1987 r.

Różne gatunki i podgatunki pszczoł różnią się pomiędzy sobą przede wszystkim zachowaniem w różnych okolicznościach oraz zabarwieniem ciała, zróżnicowanym w zależności od wieku oraz postaci (matka, truteń lub robotnica). Profesor badał te właśnie zagadnienia. Bardziej szczegółowe informacje o tych badaniach zostaną podane w osobnym artykule.

Tu tylko należy wymienić ciekawostkę, jaką była próba pokazania możliwości współżycia dwóch bardzo różnych gatunków w jednym gnieździe. Jednym z nich była wolno żyjąca pszczoła olbrzymia, drugim – ulowa pszczoła miodna. W tym celu małe kawałki plastra pszczoły miodnej Profesor wstawiał do odpowiedniej wielkości wyciętego otworu w plastrze pszczoły olbrzymiej, a także odwrotnie – pszczoły olbrzymiej do miodnej.

Robotnice pszczoły olbrzymiej nie niszczyły czerwiu pszczoły miodnej wstawionego do ich gniazd. Pozostawał on tam, nieuszkodzony, nawet przez 10 dni. Usuwały natomiast wygryzione robotnice, pomimo że te jeszcze jako czerw przechodziły zapachem pszczoły olbrzymiej nawet i przez 10 dni. Młode robotnice pszczoły miodnej umieszczone w małych klateczkach w gniazdach pszczoły olbrzymiej padły w ciągu 1-2 dni, gdyż robotnice pszczoły olbrzymiej nie karmiły ich.

Natomiast robotnice pszczoły miodnej zjadały znaczną większość 1-3-dniowych larw pszczoły olbrzymiej już w ciągu 2,5 godzin, jaja w ciągu jednego dnia, a młode poczwarki w ciągu 2 dni od wstawienia do ich gniazda. W 2,5 godziny po wstawieniu starszego zasklepionego czerwiu pszczoły olbrzymiej, robotnice pszczoły miodnej zeszkrobały 40% zasklepień,

a 15% komórek z wygryzającymi pszczołami otworzyły. Po 5 godzinach otworzyły już 40%, a po 24 pozostało jedynie 10% otwartych komórek z czerwem. Po 2 dniach wszystkie komórki były puste. Robotnice pszczoły miodnej wyciągały poczwarki pszczoły olbrzymiej z komórek, jednakże nie wyciągały z nich wylęgających się robotnic pszczoły olbrzymiej. Robotnice pszczoły olbrzymiej prosiły o pokarm i robotnice pszczoły miodnej karmiły je. Robotnice pszczoły miodnej przyjmowały więcej robotnic pszczoły olbrzymiej z plasterka, gdy ten przechodził zapachem przez 1-2 dni, niż ze świeżo podanego. Po dwóch dniach ochrony plasterka drucianą siatką pszczoły miodne przyjęły więcej robotnic pszczoły olbrzymiej niż po jednym dniu. W pierwszym dniu po wygryzieniu niektóre robotnice pszczoły olbrzymiej były molestowane przez pszczoły miodne. Później jednak zgodnie współżyły, a nawet pszczoły *dorsaty* pełniły rolę strażniczek przed wylotkiem ula z pszczołą miodną.

Widać więc, że zachowanie się względem czerwiu i robotnic obcego gatunku jest u pszczoły olbrzymiej odwrotne, niż u pszczoły miodnej. Pszczoły olbrzymie nie niszczą czerwiu obcego gatunku, lecz usuwają obce robotnice, mimo że przeszły one zapachem pszczoł olbrzymich. Natomiast pszczoły miodne niszczą obcy czerw, lecz przyjmują obce, młode robotnice, które przeszły zapachem pszczoły miodnej.

**prof. dr hab.
Halina Woyke**

O autorce:

Prof. dr hab. Halina Urbanowicz-Woyke ukończyła SGGW, Wydział Ogrodniczy, specjalność warzywnictwo. Praca: 1949-1968 Katedra Warzywnictwa SGGW, pracownik naukowy. 1970-1992 Instytut Warzywnictwa, kierownik Zakładu Biologii, potem Nasiennictwa, wicedyrektor ds. naukowych.

Sklep pszczelarski Edmund Jarnot

poleca:

- » sprzęt pszczelarski,
- » produkty pszczele,
- » kosmetyki firmy Korana,
- » produkty z czasopisma Pasięka

ul. Osada 21a,
41-403 Chełm Śląski
tel. 32 225-73-40,
606 425 068

Rabaty przy większych zakupach !

Gospodarstwo Pszczelarskie Elżbieta Całka

tel. fax 062 760-21-99
tel. kom. 606-718-978
e-mail: ela.kalisz@wp.pl

62-800 Kalisz
ul. Kwiatów
Polskich 3

oferuje
pszczeli pyłek kwiatowy
w cenie 32 zł/kg
ciasto miodowo-pyłkowe
w cenie 20 zł/kg.
Nabywca pokrywa koszt wysyłki.

Jak zamówić prenumeratę Pasięki?

<p>54,00 zł</p> <p>27,00 zł</p> <p>Wpłacając na konto</p>	<p>33 873-51-40</p>	<p>u listonosza i na poczcie</p>	<p>www.sklep.pszczoly.pl</p>
<p>Wydawnictwo „Pasięka”, 32-650 Kety, ul. Zwirki i Wigury 19a 40 1050 1100 1000 0023 0150 9590</p>			